

ANALIZA STANJA PRIDELAVE IN PREDELAVE EKOLOŠKE HRANE

OPERACIJA SODELOVANJA PREHOD NA SONARAVNO
OSKRBO S HRANO

OBMOČJE OPRAVLJENE ANALIZE:

LAS VIPAVSKA DOLINA, LAS S CILJEM, LAS V OBJEMU SONCA

SODELUJOČI PARTNERJI:

REGIJSKA RAZVOJNA AGENCIJA ROD AJDOVŠČINA, ICRA D.O.O. IDRIJA, ŠOLSKI
CENTER NOVA GORICA

APRIL, 2023

KAZALO VSEBINE

1. OZADJE PRIPRAVE	3
2. OBMOČJE ANALIZE	5
3. ANALIZA PO KATEGORIJAH EKOLOŠKIH KMETOVALCEV	8
4. EKOLOŠKO KMETOVANJE V SLOVENIJI	11
5. ZAKLJUČKI	13
6. VIRI	14

1. OZADJE PRIPRAVE

Pričujoči dokument »Analiza stanja pridelave in predelave ekološke hrane« je nastal v okviru operacije sodelovanja LAS »Prehod na sonaravno oskrbo«. V operaciji sodelujejo štiri lokalne akcijske skupine: LAS Vipavska dolina, LAS S Ciljem in LAS V objemu sonca iz Slovenije ter Zeleni trokut iz Hrvaške.

Operacija sodelovanja »Prehod na sonaravno oskrbo s hrano« se izvaja v okviru 6. Javnega razpisa za podukrep 19.3. priprava in izvajanje dejavnosti sodelovanja lokalne akcijske skupine, njeno izvajanje pa sofinancirata Evropska unija iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja in Republika Slovenija v okviru Programa razvoja podeželja 2014–2020/ ukrep LEADER/ podukrep 19.3.

EKOLOŠKO KMETIJSTVO

Ekološko kmetijstvo je oblika kmetovanja, kjer se celostno dopolnjujeta rastlinska pridelava in reja živali in s tem sledenje naravnim metodam in kroženju snovi v naravi. Ob pridelavi visokokakovostne in varne hrane ekološko kmetijstvo pomeni tudi trajnostno gospodarjenje z naravnimi viri ter uveljavljanje načela dobrobiti živali. Uporaba lahko topnih mineralnih gnojil, kemično sintetiziranih fitofarmaceutskih sredstev (pesticidov), gensko spremenjenih organizmov in proizvodov pridobljenih iz teh organizmov ter različnih regulatorjev rasti pri ekološki pridelavi ni dovoljena. Ob tem je zagotovljen nepretrgan in transparenten nadzor nad pridelavo in predelavo pridelkov oziroma živil od njive do krožnika, kar predstavlja še večje zagotovilo potrošnikom, ki se odločajo za varna živila. S pomočjo ekološkega kmetijstva lahko kmetije ustvarijo višjo dodano vrednost ne samo pri svojih proizvodih temveč tudi pri drugih alternativnih dejavnostih na kmetijah, kjer je še mnogo neizkoriščenih priložnosti (na primer turizem na ekoloških kmetijah, dopolnilne dejavnosti, ... (Ekološka pridelava- MKGP)

ANALIZA EKOLOŠKEGA KMETOVANJA

Število ekoloških kmetij oziroma pridelovalcev in predelovalcev v Sloveniji iz leta v leto narašča. Dosedanje vstopanje ekoloških kmetij v kontrolo in povečanje ekoloških površin predstavlja stalno rast, kar se pričakuje tudi v prihodnosti. Še vedno pa se kaže nujna potreba po večjih količinah pridelkov, organiziranem nastopanju na tržišču ter ozaveščanju potrošnikov in tudi pridelovalcev. V dosedanji pridelavi močno prevladuje travinje oziroma živinoreja, čeprav je povpraševanje potrošnikov največje po svežih vrtninah in sadju ter nemesnih predelanih, to je mlevskih in mlečnih, izdelkih. (Ekološka pridelava - MKGP)

PRIJAVA V KONTROLO EKOLOŠKEGA KMETOVANJA

Vsi ekološki pridelovalci oziroma predelovalci, ki želijo pridobiti finančno podporo iz intervencije Ekološko kmetovanje in Ekološko čebelarjenje v okviru SN SKP 2023-2027, morajo do konca vsakega koledarskega leta prijaviti oziroma obnoviti prijavo v kontrolo ekološkega kmetovanja za naslednje leto, in sicer pri eni izmed pooblaščenih organizacij za kontrolo in certificiranje kmetijskih pridelkov ali živil. (Ekološka pridelava- MKGP)

EKOLOŠKA PRIDELAVA

Izraz »Ekološka pridelava« zajema celotni sistem upravljanja kmetijskega gospodarstva in pridelave hrane, ki združuje najboljše prakse na področju okolja in podnebni ukrepov, visoko raven biotske

raznovernosti, ohranjanje naravnih virov in uporabo visokih standardov dobrobiti živali in visokih standardov pridelave, skladno s povpraševanjem vedno večjega števila potrošnikov po proizvodih, pridelanih z uporabo naravnih snovi in postopkov. Ekološka pridelava ima tako dvojno družbeno vlogo: po eni strani oskrbuje specifičen trg in s tem zadovoljuje povpraševanje potrošnikov po ekoloških proizvodih, po drugi strani pa zagotavlja javno dostopne dobrine in s tem prispeva k varstvu okolja, dobrobiti živali in razvoju podeželja. (UREDBA (EU) 2018/848)

EKOLOŠKA PREDELAVA

»Predelava« pomeni vsak postopek, ki bistveno spremeni začetni proizvod, tudi segrevanje, prekajevanje, soljenje, zorenje, sušenje, mariniranje, ekstrakcijo, iztiskanje ali kombinacijo teh postopkov.

»Predelani proizvodi« so živila, pridobljena s predelavo nepredelanih proizvodov. Ti proizvodi lahko vsebujejo sestavine, ki so potrebne za njihovo izdelavo ali jim dajo posebne značilnosti. (Uredba Evropskega parlamenta in Sveta (ES) št. 852/2004).

STATUS IZVAJALCA ALI OBRATA JAVNE PREHRANE

Izvajalec se v evidenci ekološkega kmetovanja označi z naslednjimi statusi:

1. s statusom »eko« se v evidenci označi tisti izvajalec, ki ima zaključeno obdobje preusmeritve in je pridobil certifikat za najmanj en ekološki kmetijski pridelek ali živilo;
2. s statusom »P1« se v evidenci označi tisti izvajalec, ki je vključen prvo leto obdobja preusmeritve;
3. s statusom »P2« se v evidenci označi tisti izvajalec, ki je vključen drugo leto obdobja preusmeritve;
4. s statusom »P3« se v evidenci označi tisti izvajalec, ki je vključen tretje leto obdobja preusmeritve;
5. s statusom »PX« se v evidenci označi tisti izvajalec, ki je v obdobju preusmeritve več kot tri leta;
6. s statusom »K« se v evidenci označi tisti izvajalec, ki ne prideluje ali predeluje v skladu z Uredbo 834/2007/ES, Uredbo 889/2008/ES, Uredbo 1235/2008/ES in s tem pravilnikom ter zato ni pridobil certifikata za kmetijski pridelek ali živilo;
7. s statusom »Delna kmetija eko« se v evidenci označi tisti izvajalec, ki ima zaključeno obdobje preusmeritve za tisti del svojih površin, ki so pod nadzorom ekološke pridelave in predelave in je pridobil certifikat za najmanj en ekološki kmetijski pridelek ali živilo, ali
8. s statusom »Delna kmetija P« se v evidenci označi tisti izvajalec, ki je v obdobju preusmeritve za tisti del svojih površin, ki so pod nadzorom ekološke pridelave in predelave. (PRAVILNIK o ekološki pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov oziroma živil)

NADZORNI SISTEM V REPUBLIKI SLOVENIJI

Kontrolo nad ekološko pridelavo, predelavo in distribucijo oziroma trgovino z ekološkimi živilami ter izdajanje certifikatov izvajajo organizacije, ki izpolnjujejo tehnične in organizacijske pogoje ter pridobijo akreditacijsko listino (standard SIST EN ISO/IEC 17065:2012), ki jo je izdal javni zavod Slovenska akreditacija ali katera druga akreditacijska služba države članice, ki je vključena v evropsko akreditacijo. Organizacije za kontrolo in certificiranje ključno prispevajo k zagotavljanju transparentnosti in sledljivosti ekoloških živil, kar ima na trgu ekoloških živil zelo velik pomen. Organizacije, ki izpolnjujejo pogoje, z odločbo imenuje minister, pristojen za kmetijstvo.

V Sloveniji delujejo naslednje imenovane nadzorne organizacije za kontrolo in certificiranje:

- Inštitut za kontrolo in certifikacijo v kmetijstvu in gozdarstvu (KON-CERT), SI-EKO-001,

- Inštitut za kontrolo in certifikacijo Univerze Maribor (IKC-UM), SI-EKO-002,
- Bureau Veritas, d.o.o., SI-EKO-003 in
- TÜV SÜD Sava d.o.o., SI-EKO-004.

Nadzor nad delovanjem organizacij za kontrolo in certificiranje izvaja UVHVVR. Nadzor poteka na sedežu organizacije za kontrolo in certificiranje (vsaj enkrat letno) in na terenu, v obliki presoje usposobljenosti kontrolorja ob izvajanju nadzora pri izvajalcu. (ANEK)

V okviru operacije je bila izvedena analiza, ki je podlaga za pripravo smernic zagotavljanja oskrbe z ekološko hrano z vidika pridelovalcev in predelovalcev lokalne hrane. Z analizo so bili glavni nameni:

- ugotoviti delež ekoloških kmetovalcev v obravnavanem območju,
- ugotoviti, s katerimi kmetijskimi kategorijami se na preučevanih območjih največ ukvarjajo ekološki kmetovalci,
- primerjati stopnjo zastopanosti ekološkega kmetijstva na vključenih območjih,
- preveriti trende na področju ekološkega kmetovanja v Sloveniji,

Izhodišče za izbor podatkov je bila ob pripravi zadnja veljavna baza podatkov Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS z dne 20. 12. 2022. XLS dokument se nahaja na naslednji povezavi <https://www.gov.si teme/ekoloska-pridelava/>.

2. OBMOČJE ANALIZE

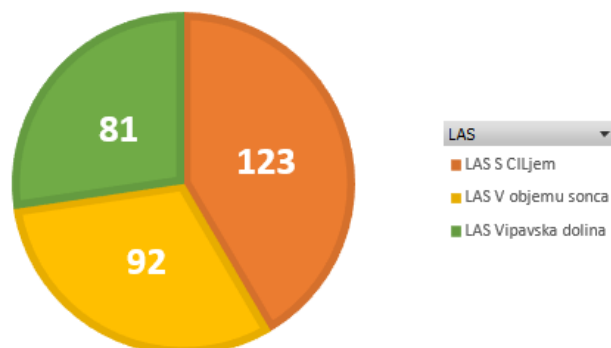
Na območju LAS Vipavska dolina sta bili vključeni občini Ajdovščina in Vipava s skupno površino 353 km². Območje LAS S CILjem obsega občine Cerklje, Idrija in Logatec na skupni površini 599 km². LAS V objemu sonca pa povezuje občine: Brda, Miren-Kostanjevica, Renče-Vogrsko, Šempeter-Vrtojba ter Mestno občino Nova Gorica s skupno površino 460 km². V analizo podatkov so vključene vse poštne številke na posameznem območju, kar prikazuje slika številka 2.

Na območju vseh treh LASov je skupno certificiranih **296 ekoloških kmetovalcev**, od tega na območju LAS Vipavska dolina 81, LAS S CILjem 123, na območju LAS V objemu sonca pa 92. Glede na status izvajalca jih je dve tretjini s statusom »eko«, kar pomeni da imajo zaključeno obdobje preusmeritve in so pridobili certifikat za najmanj en ekološki kmetijski pridelek ali živilo. Največje število kmetovalcev s statusom »eko« prihaja z območja LAS s CILjem (102 kmetovalca), preostali pa z območja LAS Vipavska dolina in LAS V objemu sonca.

Status »Delna kmetija eko« ima 47 kmetovalcev; to so kmetovalci, ki imajo zaključeno obdobje preusmeritve za tisti del svojih površin, ki so pod nadzorom ekološke pridelave in predelave in so pridobili certifikat za najmanj en ekološki kmetijski pridelek ali živilo, največ od teh se jih nahaja na območju LAS V objemu sonca.

V preusmeritvi v ekološko kmetovanje v prvem, drugem ali tretjem letu je skupno 20 kmetovalcev. Status »Delna kmetija preusmeritve« ima 8 kmetovalcev, interesenti so trije, na vsakem območju po en, nedoločenih (tak ki ni določen) pa je 15 kmetovalcev. Sama analiza je razdeljena tudi po kategorijah proizvodov.

Slika 1: Število analiziranih ekoloških kmetovalcev s certifikatom po območjih

V analizo podatkov so vključeni vsi kmetovalci, ki imajo certifikat, neglede na opredeljeni status. Iz samega statusa lahko sklepamo, da je 69 % kmetovalcev s statusom »eko«, kar predstavlja večino in sicer dve tretjini opredeljenih kmetovalcev. 16 % jih predstavlja še status »delna kmetija EKO«, ki ima zaključeno obdobje preusmeritve za tisti del svojih površin, ki so pod nadzorom ekološke pridelave in predelave in je pridobil certifikat za najmanj en ekološki kmetijski pridelek ali živilo, kar skupaj znes 85 % ekoloških kmetovalcev z zaključenim obdobjem preusmeritve.

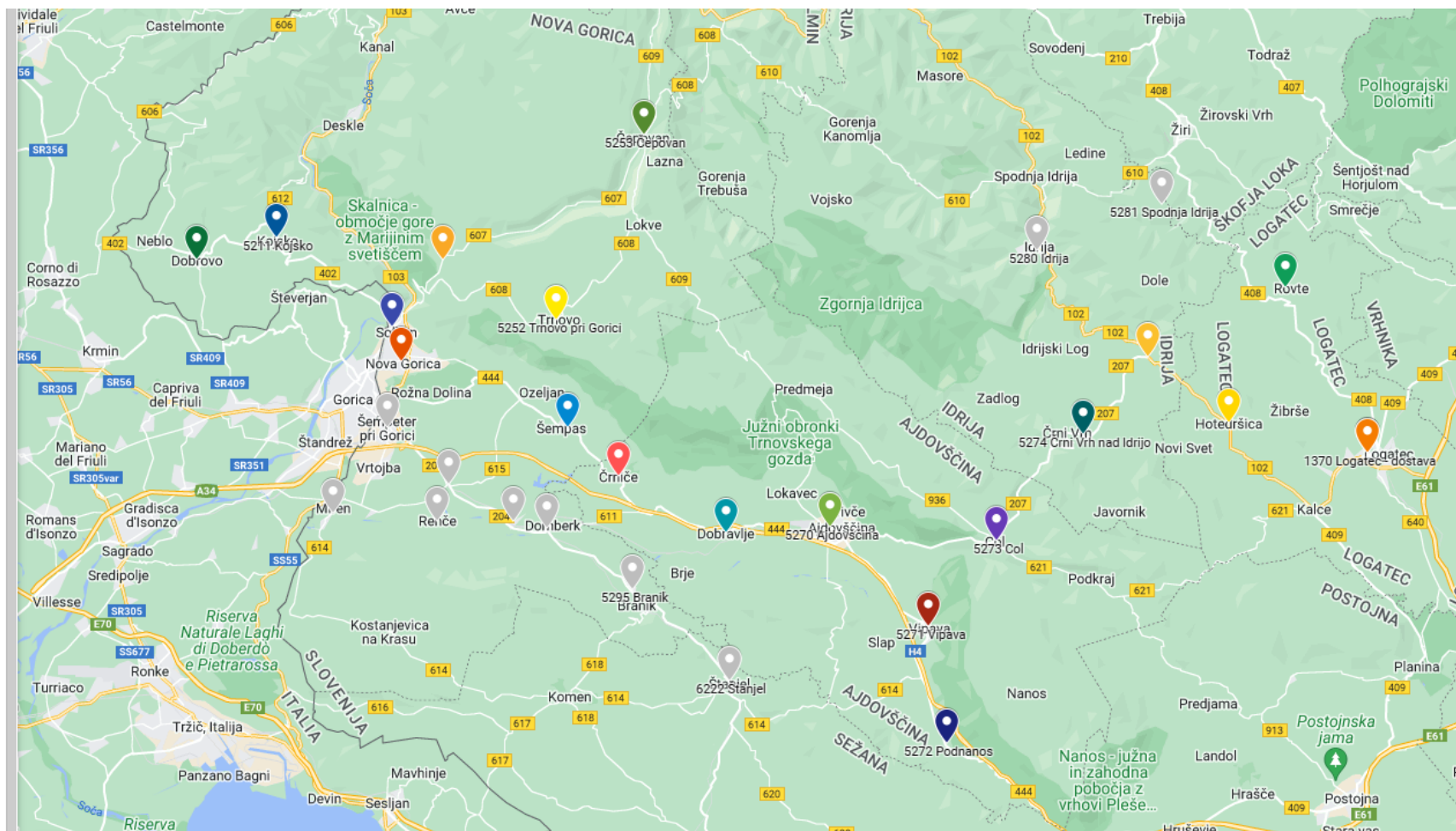
Tabela 1: Število ekoloških kmetovalcev s certifikatom po statusu za opredeljeno območje.

Status	Število	LAS VD	LAS CIL	LAS VOS
Eko	203	51	102	50
Delna kmetija EKO	47	13	12	22
Nedoločeno	15	6	2	7
P1	10	3	3	4
Delna kmetija P	8	5	0	3
P2	7	2	3	2
P3	3	0	0	3
Interesent	3	1	1	1
Skupaj	296	81	123	92

Slika 2: Območje analize po vključenih poštnih številkah.

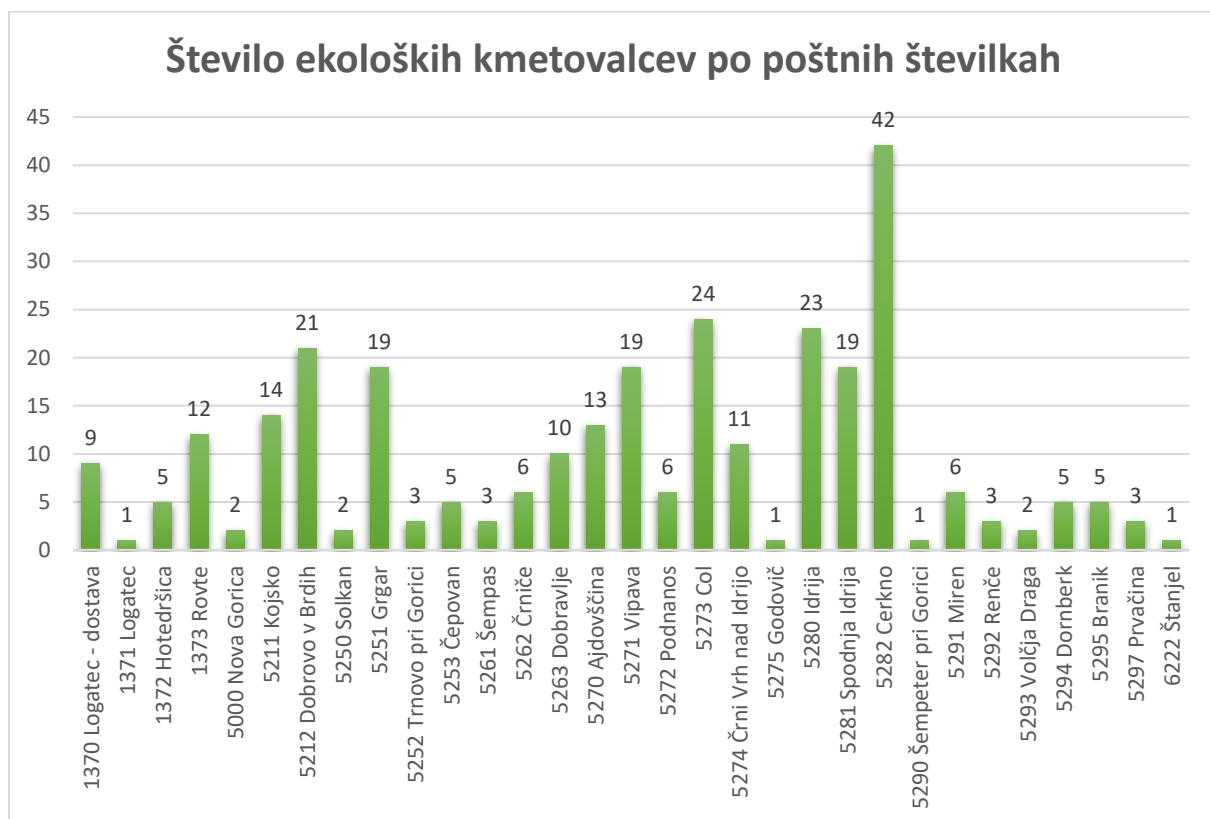
Poštne številke - severna Primorska

- 1370 Logatec - dostava
- 1371 Logatec
- 1372 Hotedršica
- 1373 Rovte
- 5000 Nova Gorica
- 5211 Kojsko
- 5212 Dobrovo v Brdih
- 5250 Solkan
- 5251 Grgar
- 5252 Trnovo pri Gorici
- 5253 Čepovan
- 5261 Šempas
- 5262 Črniče
- 5263 Dobravlje
- 5270 Ajdovščina
- 5271 Vipava
- 5272 Podnanos
- 5273 Col
- 5274 Črni Vrh nad Idrijo
- 5275 Godovič
- Drugo/ni podatka

Analiza je bila pripravljena tudi po številu ekoloških kmetovalcev glede na poštne okraje opredeljenega območja kar prikazuje slika 3. Po količini najbolj izstopa poštna številka Cerkno z 42 ekološkimi kmetovalci, sledi Col s 24, Idrija s 23 in Dobrovo v Brdih z 21 predstavniki. Ostale poštne številke predstavljajo skupaj manj kot 20 ekoloških kmetovalcev. Skupno je bilo v analizo zajetih 31 poštних števil krajev območja treh LAS-ov, v povprečju se-v vsakem poštнем okraju nahaja 9,55 ekoloških kmetovalcev.

Slika 3: Število ekoloških kmetovalcev po poštних številkah

3. ANALIZA PO KATEGORIJAH EKOLOŠKIH KMETOVALCEV

Tako kot na ravni Slovenije, tudi na obravnavanem področju treh sodelujočih LAS-ov prevladuje največ ekoloških kmetovalcev v kategoriji travinje (trava, detelja, lucerna, tdm, seno, dtm...) s čimer se ukvarja 237 ekoloških kmetovalcev.

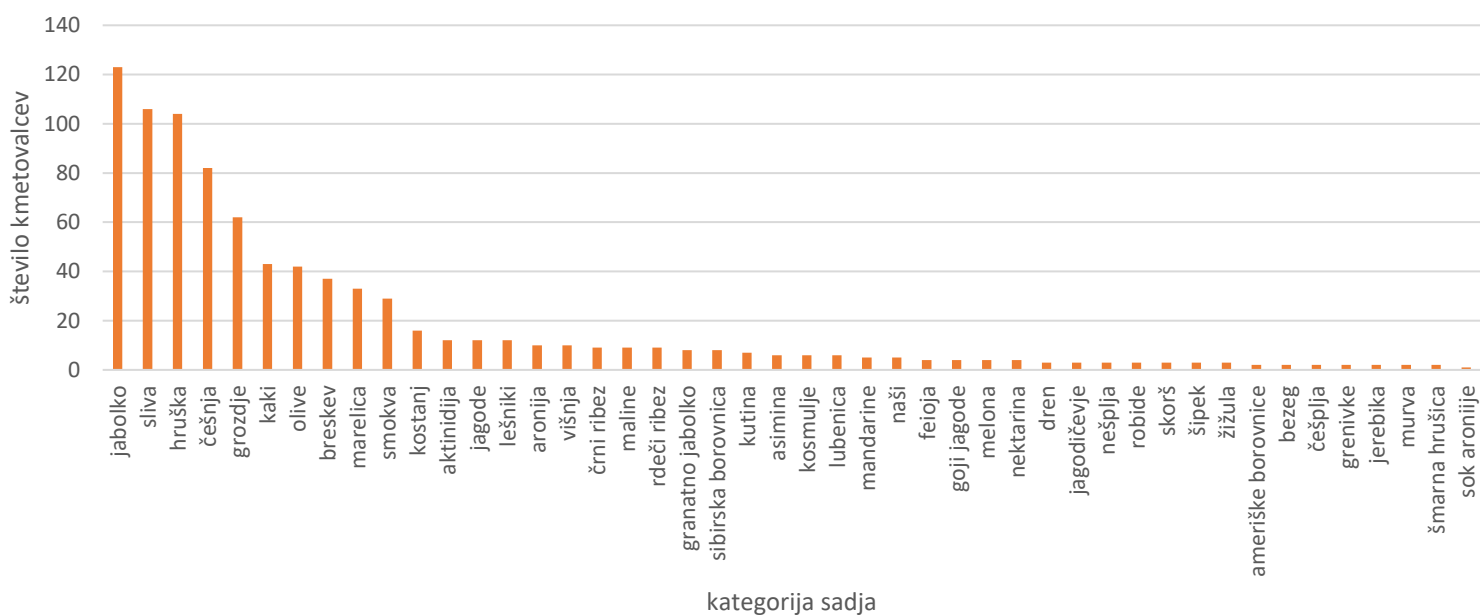
Sledi kategorija živine in nepredelane živine, ki jo na našem območju redijo 203 ekološki kmetovalci. Na obravnavanem območju je največ ekoloških rejcev goveda in sicer 38 %, z 18 % sledijo ekološki kmetovalci s kokošmi, na tretjem mestu so rejci konjev z 12 %, z 9 % sledijo rejci ovce, s procentom manj pa rejci koze. Sledijo še kategorije rejcev, ki zajemajo manjši delež (pod 10 %) in sicer v naslednjem vrstnem redu kategorij: prašiči, osli, gosi, čebele, jelenjad, kunci, race, pitovni piščanci, purani, jarkice.

Kategorija živine, kamor spadajo tudi čebele, se deli še na podkategorijo uporabe oziroma predelave izdelkov in sicer se vanjo uvrščata 2 ekološka kmetovalca, ki proizvajata ekološki med. S predelavo ekološkega govejega mesa se prav tako ukvarjata samo dva ekološka kmetovalca, kljub temu, da se z ekološko rejo govedi ukvarja kar 153 ekoloških kmetovalcev. Velik delež, 73 ekoloških kmetovalcev redi kokoši, od tega je 69 kmetovalcev registriranih za prodajo ekoloških jajc. Prirejo mleka ima certificiranih 5 ekoloških kmetovalcev, trije pa tudi ekološke mlečne izdelke. Od slednjih ponujajo kozje mleko trije ekološki kmetovalci, kravje en ekološki kmetovalec, ena ekološka kmetovalka pa poleg kozjega oziroma kravjega mleka nudi tudi mlečne izdelke.

Skupina, ki je najbolj razvejana in v katero spada največje število ekoloških pridelovalcev, je zagotovo kategorija sadje. Največ kmetovalcev nudi ekološka jabolka in sicer 123, sledijo ponudniki sliv in hrušk, ki jih goji nekaj več kot 100 ekoloških kmetovalcev. V velikem številu so zastopani tudi pridelovalci češenj, orehov in grozdja, ki jim po številu pridelovalcev sledijo pridelovalci kakija ter olive, kmalu za njimi pa še pridelovalci breskev, marelice in smokve. Ostale vrste sadja skupno prideluje manj kot 20 ekoloških kmetovalcev, po številu pridelovalcev posamezne vrste sadja pa si sledijo v naslednjem vrstnem redu: kostanj, aktinidija, jagode, lešniki, aronija, višnja, črni ribez, maline, rdeči ribez, granatno jabolko, sibirski borovnica, kutina, asimina, kosmulje, lubenica, mandarine, naši, feioja, goji jagode, melona, nektarina, dren, jagodičevje, nešplja, robide, skorš, šipek, žižula, ameriške borovnice, bezeg, češplja, grenivke, jerebika, murva, šmarna hrušica, josta, limone, hmelj, pomarančevc. En ponudnik se ukvarja s predelavo sadja in sicer izdeluje ekološki sok iz aronije, dva ponudnika pa imata registrirano predelavo suhega sadja. Izmed vseh ekoloških kmetovalcev, ki so del vzorca pa je tudi eden, ki ima največje skupno število različnih vrst ekoloških sadežev in sicer 25 različnih vrst.

Slika 4: Število ekoloških kmetovalcev v kategoriji sadje

Število ekoloških kmetovalcev v kategoriji sadje

S pridelavo ekološke zelenjave se ukvarja 133 ekoloških kmetovalcev, prevladujejo pridelovalci ekološkega krompirja, ki jih je 126. Ostala zelenjava se med pridelovalci pojavlja v manjšem deležu. V

rangu nad deset do dvajset pridelovalcev so zastopani gojitelji: zelja, fižola, radiča, čebule in česna. Vse ostale pridelke, ki so gojeni na izbranem območju, prideluje manj kot deset ekoloških kmetovalcev, ti pridelki so: artičoka, blitva, bob, brokoli, buča, bučke, cvetača, črna redkev, endivija, feferoni, grah, jajčevci, kitajsko zelje, koleraba, korenje, koruza za zrnje, krmni grah, krmni ohrovt, krmna pesa, kumare, motovilec, ohrovt, okra, pastinak, paprika, paradižnik, por, rdeča pesa, redkvica, repa, rukola, sladka koruza, sladki krompir, solata, šalotka, šparglji, špinača, topinambur, zelena. Izmed vseh ekoloških pridelovalcev zelenjave, ki so del vzorca pa je tudi eden, ki ima največje skupno število različnih vrst ekološko pridelane zelenjave in sicer 35 različnih vrst.

Slika 5: Število ekoloških kmetovalcev v kategoriji zelenjave za 6 vrst

Žitarice goji 29 ekoloških kmetovalcev, od tega jih največ – 14 kmetovalcev- prideluje pšenico, ječmen, oves, piro in ajdo. Manj kot pet kmetovalcev prideluje koruza za zrnje, pšenico horasan, rž in tritikalo, po en pridelovalec pa goji naslednje vrste žitaric: sladka koruza, krmne rastline, proso, mešanica žit.

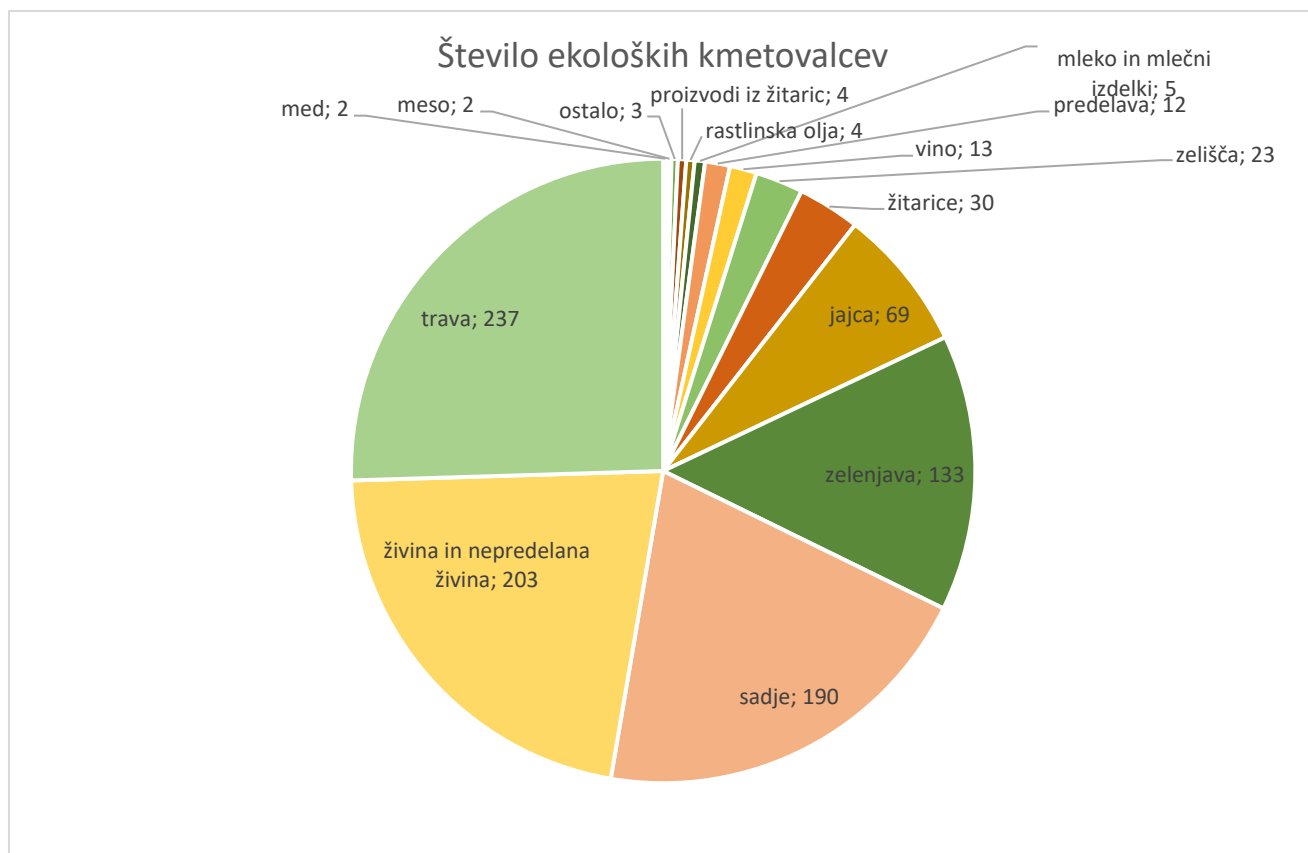
Proizvode iz žitaric nudijo na izbranem območju štiri ekološki kmetovalci. Mlevske izdelke, moko in kruh imata dva pridelovalca, s proizvodnjo naslednjih izdelkov se ukvarja en pridelovalec: ekološko pekovsko pecivo, kosmiči ter rastlinski proizvodi.

Iz kategorije zelišč proizvode pridobiva 23 ekoloških kmetovalcev, od tega jih ima kar 21 zelišča, 18 pa njivska zelišča. V manjšem številu–proizvajalci nudijo tudi ekološki čaj, bezeg, konopljo prostorastoče rastline, čajne mešanice in peteršilj, po en ponudnik vsake rastline nudi tudi drobnjak oziroma vrtno krešo. S prodajo predelanih proizvodov se na območju LAS V objemu sonca predstavljajo tudi 4 ekološki kmetovalci in sicer s predelavo ekološkega rastlinskega olja.

Pod nekategoriziranimi proizvodi so na voljo še predelane pijače, sadike, eterična olja in tradicionalni zeliščni pripravki.

Iz slike 6 so razvidne kategorije zastopanosti med ekološkimi kmetovalci, kjer prevladuje največ ekoloških kmetovalcev trave, sledi živina, potem pa sadje in zelenjava, sledi kategorija jajc. V manjši vrednosti sledijo kategorije: žitarice, zelišča, vino, mleko in mlečni izdelki, rastlinska olja, proizvodi iz žitaric, ostalo, meso in med.

Slika 6: Število ekoloških kmetovalcev po izbranih kategorijah na opredeljenem območju.

4. EKOLOŠKO KMETOVANJE V SLOVENIJI

V Evropski uniji je bilo leta 2019 v ekološko kmetijstvo vključenih približno 14,3 milijona ha kmetijskih zemljišč v uporabi (t.i. KZU), kar predstavlja približno 8 % vseh zemljišč. Na ravni EU se je obseg kmetijskih zemljišč v zadnjih 10 letih povečal za približno 70 %, kar je zelo podobno kot v Sloveniji.

V Sloveniji je v obdobju 2007–2020 trend razvoja ekološkega kmetijstva zelo nihal. V obdobju 2007–2009 smo beležili praktično stagnacijo ekološkega kmetijstva, ki ji je nato do leta 2015 sledila opazna rast, v zadnjih štirih letih pa se je rast ponovno zelo upočasnila. V letu 2020 pa je bil zabeležen celo upad števila kmetij vključenih v ekološko kontrolo. Kljub temu pa se je obseg KZU vključenih v ekološko kontrolo povečal za okoli 2.400 ha.

Iz podatkov je razvidno, da se kmetije težko odločajo za ekološko kmetijstvo, saj je delež kmetij v preusmeritvi leta 2013 znašal 36,5 %, v letu 2020 pa le še 9 %. Zelo pereča je tudi problematika izstopov iz ekološke kontrole. Največ izstopov se je zgodilo predvsem v letih 2014 in 2020, v katerih je skupaj iz kontrole izstopilo 533 kmetij. Ključni vzroki za izstope (zlasti v dveh omenjenih letih) so povezani predvsem z zaključitvijo 5-letnega izvajanja ukrepa »Ekološko kmetovanje« v okviru Programa razvoja podeželja (PRP 2014–2020), z znižanjem višin podpor za travinje, s problematiko trženja in doseganja ustreznih donosov oziroma prihodkov ter s starostjo nosilcev kmetij. (ANEK)

Analiza rabe tal v ekološkem kmetijstvu pokaže, da se delež travinja sicer zmanjšuje, vendar je še vedno zelo visok (84 %). Obenem pa je v zadnjih letih zelo upočasnjena rast, zlasti obsega njiv, vrtnin in oljčnikov. Njive obsegajo 9,5 % vseh kmetijskih zemljišč, vključenih v ekološko kontrolo, vendar je treba poudariti, da je velik delež njiv namenjen pridelavi krme za živali ali pa je zasajen z deteljo, travnimi mešanicami ipd. Zato je obseg njiv, na katerih se dejansko prideluje hrana za ljudi oziroma trg, zelo nizek. To je povezano tudi z dejstvom, da je ekološko kmetijstvo slabo razvito na območjih, kjer so naravni pogoji (predvsem za pridelavo zelenjave, poljščin in sadja) ugodnejši. Prav na teh območjih, kjer se nahaja tudi velik delež vodovarstvenih območij, so hkrati tudi negativni vplivi (konvencionalnega) kmetijstva najbolj problematični. (ANEK)

V letu 2020 so na kmetijah vključenih v ekološko kontrolo skupaj redili 177.685 živali, kar predstavlja dobra 2 % vseh živali v Sloveniji. Število živali na ekoloških kmetijah se je v obdobju 2007-2020 povečalo v povprečju za 107 %. Daleč največ se je povečalo število perutnine (375 %), ki ji sledi govedo (117 %). Zmanjšalo se je število ovac in kuncev. V primerjavi s celotnim kmetijstvom, je najbolj razvita reja drobnice, saj je že več kot četrtnina vse drobnice v Sloveniji vključena v ekološko kmetijstvo medtem, ko je ekološkega goveda 7,8 %, ekološke perutnine, prašičev in čebel pa le okoli 1 %. Obseg pridelave ekoloških rastlinskih pridelkov in obseg prireje živalskih ekoloških proizvodov se splošno povečujeta, vendar so med posameznimi leti opazna nihanja. Od leta 2011 je bila največja rast zabeležena pri grozdju in oljkah, sledijo zelena krma, industrijske rastline in zelenjadnice. Žito za zrnje pa je edina kategorija, kjer je bil zabeležen upad pridelave. (ANEK)

Slika 7: Število ekoloških živali v letu 2021 v Sloveniji

Živali	Število v letu 2021	Procent
Perutnina	82.882	47%
Govedo	38.836	22%
Ovce	33.822	19%
Koze	6.758	4%
Kopitarji	3.790	2%
Čebele (število panjev)	3.460	2%
Prašiči	3.099	2%
Ostalo (divjad)	2.478	1%
Kunci	750	0%
Skupaj	175.875	100%

Po zadnjih podatkih iz leta 2021 je bilo na ravni Slovenije največ pridelovalcev perutnine, kar 47%, sledilo je govedo z 22%, nato ovce. V manjšem procentu pa koze, kopitarji, čebele, prašiči, divjad in kunci. Na obravnavanem območju so za primerjavo prisotne vse kategorije, drugače kot na ravni države pa na našem območju z 38 % prevladuje govedo. Na drugem mestu po skupni kategoriji perutnine s 24 % na našem območju zaseda perutnina (kokoši, purani, jarkice, gosi, rade, pitovani piščanci). Na našem območju je prisotnih več kopitarjev kot na ravni države in sicer 12 %. Ovce predstavljajo precej visok delež na ravni Slovenije, pri nas imajo ravno tako višji delež in sicer 9 %. Ovcam na našem območju sledijo koze z 8 %, na ravni države pa je v primerjavi ta odstotek pol manjši. Ostale kategorije predstavljajo

manjši delež, tako kot na našem območju, kot na ravni države. V manjšem deležu – pod 5 %- so tako zastopani še: prašiči, čebele, kunci, divjad, osli.

5. ZAKLJUČKI

V okviru operacije sodelovanja **Prehod na sonaravno oskrbo s hrano** je bila izvedena analiza, ki je podlaga za pripravo smernic zagotavljanja oskrbe z ekološko hrano z vidika pridelovalcev in predelovalcev lokalne hrane. Z analizo so bili doseženi glavni nameni ugotovljenega deleža ekoloških kmetovalcev, kmetijskih kategorij in primerjava zastopanosti ekološkega kmetovanja na obravnavanih območjih. Izhodišče za izbor podatkov je bila ob pripravi zadnja veljavna baza podatkov Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS z dne 20. 12. 2022, kar pomeni da se izbor podatkov navezuje na javno dostopne certifikate v letu 2023.

Na območju vseh treh LASov je skupno certificiranih 296 ekoloških kmetovalcev, od tega na območju LAS Vipavska dolina 81, LAS S CILjem 123, na območju LAS V objemu sonca pa 92. Glede na status izvajalca jih je dve tretjini s statusom »eko«, kar pomeni da imajo zaključeno obdobje preusmeritve in so pridobili certifikat za najmanj en ekološki kmetijski pridelek ali živilo. Največje število kmetovalcev s statusom »eko« prihaja z območja LAS s CILjem (102 kmetovalca), preostali pa z območja LAS Vipavska dolina in LAS V objemu sonca.

Po kategorijah ekološke pridelave in predelave so najbolj zastopani ekološki kmetovalci travinja, sledi živina, potem pa sadje in zelenjava, nato kategorija jajc. V manjši vrednosti sledijo kategorije: žitarice, zelišča, vino, mleko in mlečni izdelki, rastlinska olja, proizvodi iz žitaric, ostalo, meso in med. Iz opravljene analize gre sklepati, da se na opredeljenem območju nahaja največ rejcev živine (največ je na območju govedoreje) in pridelovalcev sadja z jabolki, slivami in hruškami ter zelenjave, kjer visoko izstopajo pridelovalci krompirja.

6. VIRI

1. Akcijski načrt za razvoj ekološkega kmetijstva do leta 2027 (ANEK). (april 2021). Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.
2. Ekološka pridelava. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Pridobljeno 25.4.2023, s <https://www.gov.si teme/ekoloska-pridelava/>.
3. Pravilnik o evidencah s področja ekološke pridelave in predelave kmetijskih pridelkov in živil. (3.8.2022). Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Pridobljeno 25.4.2023, s <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV14448>.
4. Statistični urad RS - kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo. Pridobljeno 25.4.2023, s <https://pxweb.stat.si/SiStat/si/Podrocja/Index/85/kmetijstvo-gozdarstvo-in-ribistvo>.
5. UREDBA (EU) 2018/848 EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA z dne 30. maja 2018 o ekološki pridelavi in označevanju ekoloških proizvodov in razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 834/2007. (14.6.2018). Pridobljeno 25.4.2023, s <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32018R0848>.
6. Uredba Evropskega parlamenta in Sveta (ES) št. 852/2004 z dne 29. aprila 2004 o higieni živil. (30.04.2004). Pridobljeno 25.4.2023, s <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32004R0852>.